

ŠTÁTNA ŠKOLSKÁ INŠPEKCIA
Školské inšpekčné centrum Bratislava
Černyševského 27, 851 01 Bratislava 5

Číslo: 1069/2022-2023

SPRÁVA
o výsledkoch školskej inšpekcie
vykonanej v dňoch 24. 03. 2023, 27. 03. 2023 – 28. 03. 2023

Názov kontrolovaného subjektu	
Základná škola, Malokarpatské námestie 1, Bratislava	
Zriaďovateľ	Mestská časť Bratislava - Lamač

Vedúci zamestnanci kontrolovaného subjektu:

Mgr. Alena Petáková, riaditeľka školy

Mgr. Janka Marčeková, zástupkyňa riaditeľky školy

Mgr. Adriana Angerová, zástupkyňa riaditeľky školy

V súlade s poverením na **tematickú** inšpekciu č. 1069/2022-2023 zo dňa 21. 03. 2023 **inšpekciu vykonali:**

RNDr. Mária Šimková, školská inšpektorka, ŠIC Bratislava

PaedDr. Katarína Kevická Marčeková, školská inšpektorka, ŠIC Bratislava

1 PREDMET ŠKOLSKEJ INŠPEKCIE

Stav vzdelávania žiakov cudzincov – odídencom z Ukrajiny

1.1 ZÁKLADNÉ ÚDAJE

Tematická inšpekcia bola vykonaná v štátnej plnoorganizovanej základnej škole s vyučovacím jazykom slovenským. V aktuálnom školskom roku vzdelávala 623 žiakov, z toho 319 žiakov primárneho vzdelávania a 304 žiakov nižšieho stredného vzdelávania. K dátumu začatia inšpekčného výkonu škola evidovala 35 žiakov odídencom z Ukrajiny, z toho 20 v primárnom vzdelávaní a 15 v nižšom strednom vzdelávaní. Výchovno-vzdelávací proces zabezpečovalo 40 učiteľov (18 primárneho a 22 nižšieho stredného vzdelávania) a 13 vychovávateľov. Školský podporný tím tvorili 2 školskí špeciálni pedagógovia, školský psychológ a 6 pedagogických asistenti. Pedagogických a odborných zamestnancov z Ukrajiny škola nezamestnávala.

1.2 ZISTENIA A ICH HODNOTENIE

Zaradovanie žiakov odídencom do vzdelávania

Riaditeľka školy v riadenom rozhovore uviedla, že zaradovanie žiakov odídencom do vzdelávania realizovala počas celého školského roka v spolupráci so zriaďovateľom, ktorý

viedol evidenciu voľných kapacít a pomáhal s administratívou pri prijímaní (prítomnosť tlmočníka; tlačivá v ukrajinčine). Zriaďovateľ zabezpečil zákonným zástupcom kontakt s Asistenčným centrom pre utečencov z Ukrajiny, ktoré im poskytlo jazykové kurzy a poradenstvo. Prvé dokumenty o prijatí žiaka do základnej školy vyplnili žiadatelia u zriaďovateľa, ktoré boli následne doručené škole. Národný inštitút vzdelávania a mládeže (NIVaM), ako koordinátor podpory pre začleňovanie žiakov z Ukrajiny, sprostredkoval škole učebné materiály a zabezpečil pre učiteľov vzdelávanie zamerané na adaptáciu a edukáciu žiakov z Ukrajiny formou webinára. Prvý žiak odídenec z Ukrajiny prišiel do školy 10. 03. 2022. V aktuálnom školskom roku do školy pribudlo približne 9 nových žiakov, 11 odišlo a 5 žiakov odídenecv škola neprijala z kapacitných dôvodov. Riaditeľka školy zaradovovala prichádzajúcich žiakov do ročníkov primárneho a nižšieho stredného vzdelávania podľa veku, voľného miesta v triede, prednostne, kde už boli žiaci z Ukrajiny a po dodržaní stanovených požiadaviek na prijímanie žiakov odídenecv do ročníkov. Žiaci boli začlenení do bežných tried po jednom, maximálne troch po konzultácii s učiteľmi. Pri vstupnom pohovore riaditeľka školy spolu s triednym učiteľom poskytla zákonným zástupcom základné informácie o škole, výchovno-vzdelávacom procese, o školskom klube detí (ŠKD) a o organizovaní jazykových kurzov. Ďalším dôležitým faktorom pre zradenie žiaka odídenca do bežnej triedy bolo efektívnejšie osvojenie si slovenského jazyka a začlenenie do kolektívu. Škola nemala priestorové a personálne kapacity realizovať iný model organizácie vzdelávania žiakov z Ukrajiny a neplánovala ani v budúcnosti zriadiť samostatné triedy pre žiakov odídenecv. Riaditeľka školy a štyria triedni učitelia v riadenom rozhovore uviedli, že žiaci odídeneci postupovali podľa učebných plánov príslušného ročníka s pridaním slovenčiny ako cudzieho jazyka a doučovania z vybraných predmetov podľa individuálnych potrieb žiakov. Podľa vyjadrenia riaditeľky školy fluktuácia žiakov z Ukrajiny spôsobovala ťažkosti pri zaradovaní žiakov do tried, organizácii vzdelávania a kurzov štátneho jazyka, komplikovala prácu učiteľskému zboru.

Aktivity školy na podporu osvojenia slovenského jazyka žiakmi odídenecmi

Predpokladom úspešného začlenenia žiakov odídenecv do vzdelávacieho procesu v jednotlivých ročníkoch bolo osvojenie si slovenského jazyka. Riaditeľka školy pri prijatí žiaka do príslušného ročníka informovala zákonných zástupcov o možnosti absolvovať jazykový kurz štátneho jazyka pre deti cudzincov. Škola mala vytvorené 2 skupiny jazykových kurzov pre žiakov 1. stupňa realizovaných na konci vyučovania a 2 skupiny pre žiakov 2. stupňa realizovaných počas hodín slovenského jazyka a literatúry financované Ministerstvom školstva, vedy, výskumu a športu Slovenskej republiky. Učebnice slovenčiny pre cudzincov a prekladové slovníky poskytol škole NIVaM. Do jazykových kurzov boli zaradení všetci žiaci z Ukrajiny. Viedli ich učitelia slovenského jazyka.

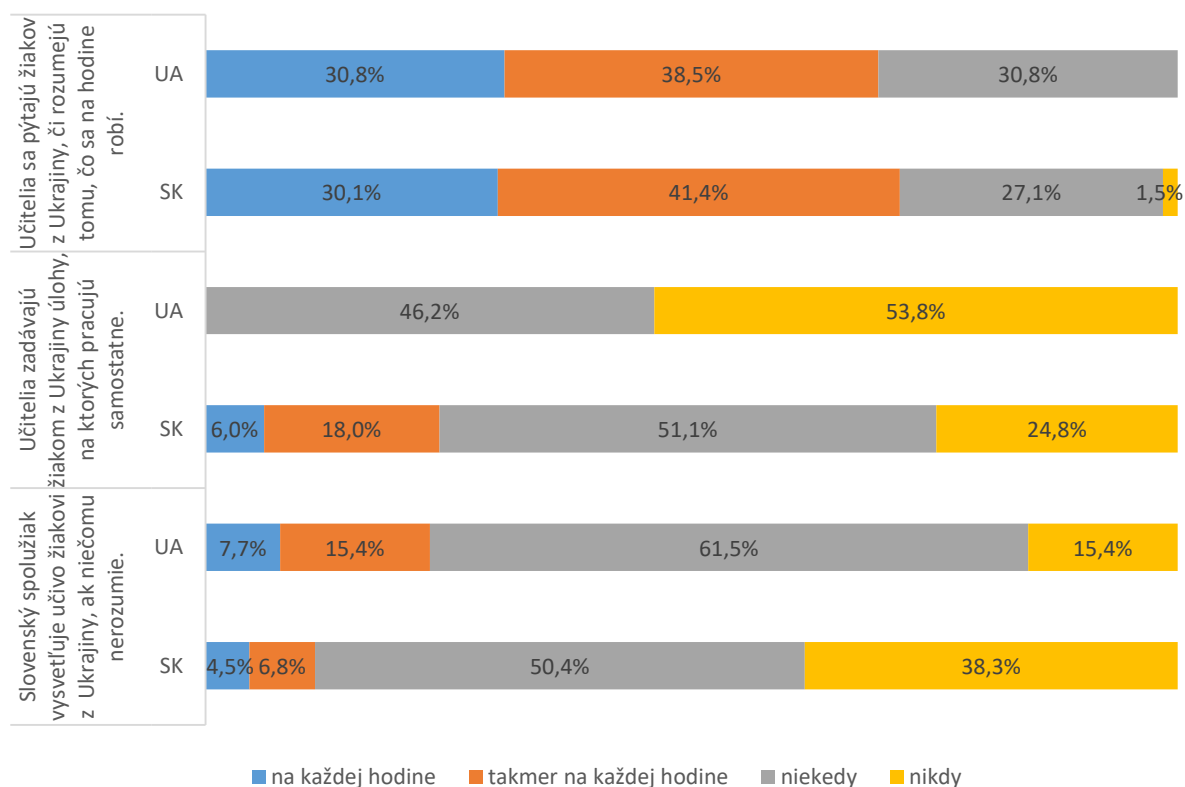
Jazykovú bariéru žiakom odídenecmi pomáhali prekonávať učitelia ovládajúci ruský jazyk a terénna pedagogička z Inklucentra hovoriaca ukrajinským jazykom. Spolužiakom pomáhali aj žiaci z Ukrajiny, ktorí boli na Slovensku už dlhšie.

Podmienky na odstránenie edukačných bariér žiakov odídenecv

Z vyjadrenia riaditeľky školy a väčšiny triednych učiteľov vyplynulo, že pedagogickí zamestnanci realizovali pedagogickú diagnostiku individuálne na základe pozorovania žiakov odídenecv počas výchovno-vzdelávacieho procesu. Zameraná bola na zistenie úrovne ovládania slovenského jazyka, vedomostí a zručností v jednotlivých vyučovacích predmetoch. V jednom prípade triedna učiteľka z 1. stupňa (3. roč.) v rozhovore uviedla, že úroveň vedomostí zisťovala aj vstupným preskúšaním. Jazyková úroveň žiakov odídenecv bola rozdielna. Žiaci sa dokázali dohovoriť v bežných situáciách, konverzovali o témach, ktoré sa ich týkali, niektorí pri komunikácii v každodenných situáciách potrebovali pomoc.

Učiteľia riešili prekonávanie jazykových a edukačných bariér pri práci so žiakmi z Ukrajiny vo vyučovacom procese individuálne. Stanovili podporné opatrenia a pedagogické stratégie využitím viacerých postupov (individuálny prístup; pomalšie tempo; mediačný jazyk; pomoc pedagogického asistenta; pomoc učiteľa hovoriaceho ruským jazykom; pomoc spolužiaka; rovesnícke učenie; doučovanie mimo vyučovania a iné) a nástrojov (online prekladač; dvojjazyčné učebné materiály; manuál: Prvé kroky v Slovenskej republike; učebné materiály v ukrajinčine; jazykovo zjednodušené učebné materiály v slovenčine; tabuľky na pravopis; didaktické pomôcky: obrázky, videá, hry a iné). Nebolo potrebné vypracovať individuálne výchovno-vzdelávacie plány zo slovenského jazyka a ani z iných vyučovacích predmetov. Z dotazníkov zadaných školskou inšpekciou žiakom odídencom vyplynulo, že učiteľia si overovali porozumenie zadaných úloh na vyučovacích hodinách a viac ako polovica žiakov odídencom uviedla, že niekedy im učivo vysvetlili aj spolužiaci (Graf 1). V odpovediach približne tretina opýtaných potvrdila, že pracovali vo dvojiciach alebo v skupinách spolu so slovenskými žiakmi.

Graf 1 Podpora učiteľov a spolužiakov na vyučovacích hodinách žiakom odídencom

V škole pracoval školský podporný tím, ktorý poskytoval žiakom odídencom vzdelávacie a psychosociálne intervencie. Školské špeciálne pedagogičky a školská psychologička pracovali so žiakmi počas ich adaptácie na nové školské prostredie, spolupracovali s učiteľmi pri orientačnej diagnostike žiakov, riešili vzniknuté problémy vo výchovno-vzdelávacom

procesu a v správaní. V prípade potreby oslovili odborných zamestnancov z centra poradenstva a prevencie (CPP). Terénna pedagogička z Inklucetra pomáhala pri tlmočení.

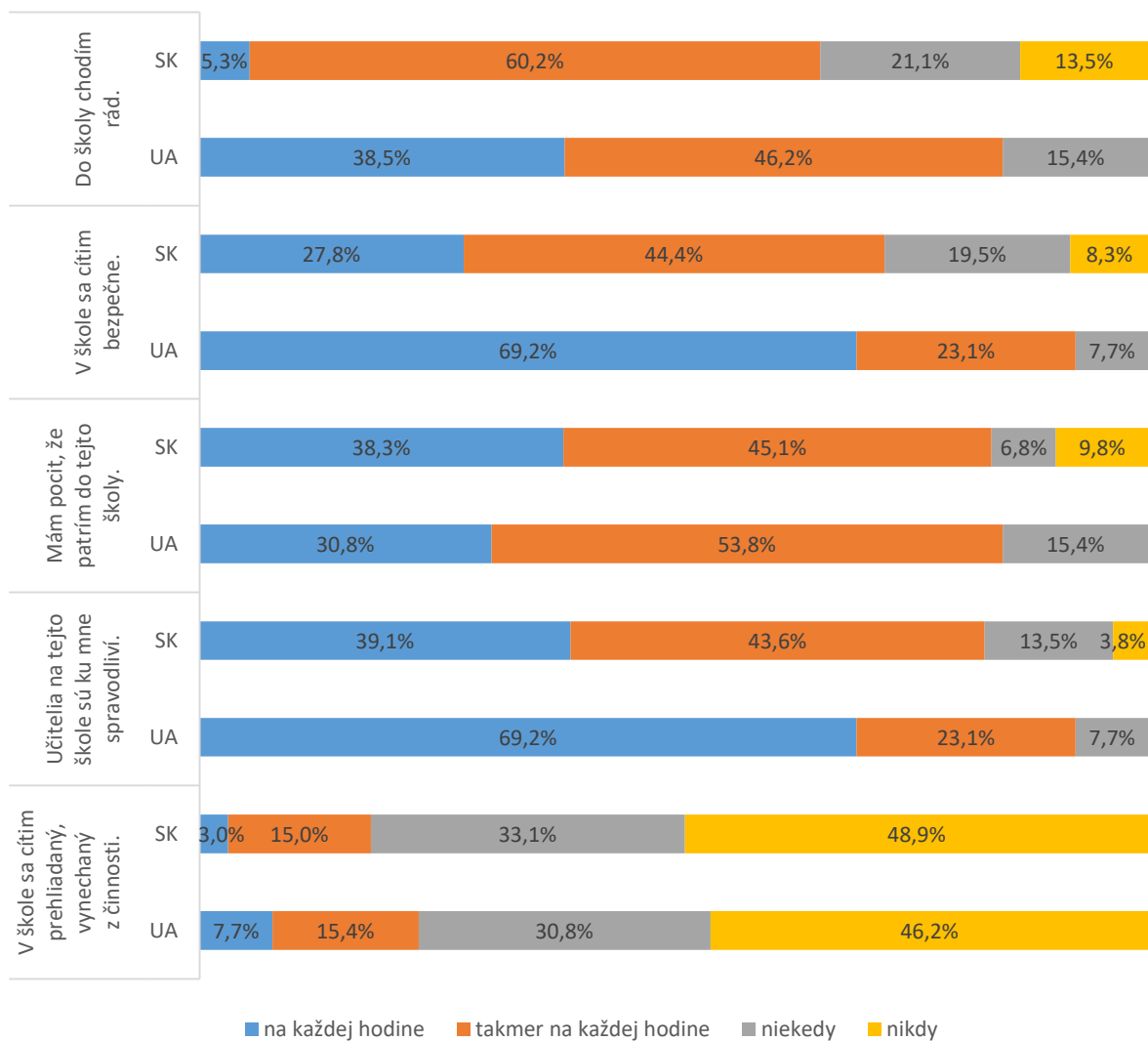
K adaptácii žiakov odídencom prispelo aj vhodne nastavené hodnotenie, pri ktorom učitelia prihliadali na jazykovú bariéru. Hodnotenie žiakov si upravil každý učiteľ samostatne, miera úpravy hodnotenia prihliadala na osobitosti jednotlivých žiakov (napr. ovládanie slovenského jazyka ap.). Žiaci odídencom neboli hodnotení počas dvoch klasifikačných období, v individuálnych prípadoch boli pri úspešnej práci hodnotení známku. Učitelia využívali slovné hodnotenie a hodnotenie vo forme opisnej spätnej väzby, ktoré sa javili ako najvhodnejšie, vyzdvihovali úspechy žiaka, čo sa mu podarilo zvládnuť, na čom potreboval pracovať. Ďalej uplatňovali sebahodnotenie, motivačné hodnotenie a rovesnícke hodnotenie. Zohľadňovali úroveň ovládania štátneho jazyka vo všetkých vyučovacích predmetoch, hodnotili porozumenie obsahu samotného predmetu. Pedagogickí zamestnanci postupy pri začleňovaní žiakov, spôsobe ich hodnotenia a výchovno-vzdelávacie problémy riešili na zasadnutiach pedagogickej rady školy, v poradných orgánoch školy, na stretnutiach podporného tímu a neformálne počas prestávok.

Odborní zamestnanci a terénna pedagogička poskytovali žiakom odídencom na prekonávanie jazykových a edukačných bariér individuálne a skupinové vzdelávacie intervencie. V čase mimo vyučovania učitelia a pedagogickí asistenti umožňovali doučovanie vo vybraných predmetoch žiakom, ktorí to potrebovali a ktorí o to prejavili záujem. Z vyjadrení troch štvrtín žiakov odídencom (76,9 %) v dotazníkoch vyplynulo, že spolužiaci im po vyučovaní pomáhali s domácimi úlohami.

Škola na prekonanie kultúrneho šoku (neovládanie jazyka, strata istôt, nové prostredie) a na posilnenie pozitívnych sociálnych vzťahov medzi žiakmi odídencomi a ostatnými žiakmi realizovala preventívne programy zamerané na duševné zdravie a wellbeing v spolupráci so školským podporným tímom a zamestnancami z CPP. Žiakom odídencom poskytovali individuálnu a skupinovú psychosociálnu podporu v ukrajinskom jazyku ukrajinské psychologičky z CPP BA III a terénna pedagogička z Inklucetra, ktorá prichádzala do školy pravidelne raz, prípadne dva razy týždenne. Triedni učitelia upevňovali vzájomné vzťahy rôznymi aktivitami v rámci triednických hodín (príprava kolektívu na príchod žiakov odídencom; určenie pomocníka – patróna; didaktické hry; aktivity zamerané na rozvoj komunikačných schopností a sociálnych zručností a iné) a po skončení vyučovania (posedenia pri rôznych príležitostiach; vianočná besiedka). Škola umožnila žiakom z Ukrajiny účasť na lyžiarskom výcvikovom kurze a na triednych výletoch.

V otázkach spolupatričnosti žiakov ku škole 75 % spolužiakov žiakov odídencom v dotazníku potvrdilo, že sa rozprávali o príchode žiakov z Ukrajiny, ako im pomôcť, aby sa ľahšie začlenili do kolektívu triedy. Takmer 85 % žiakov odídencom sa vyjadrilo, že do školy chodili radi a viac ako 90 % sa cítilo v škole bezpečne. Učitelia boli k nim spravodliví (Graf 2).

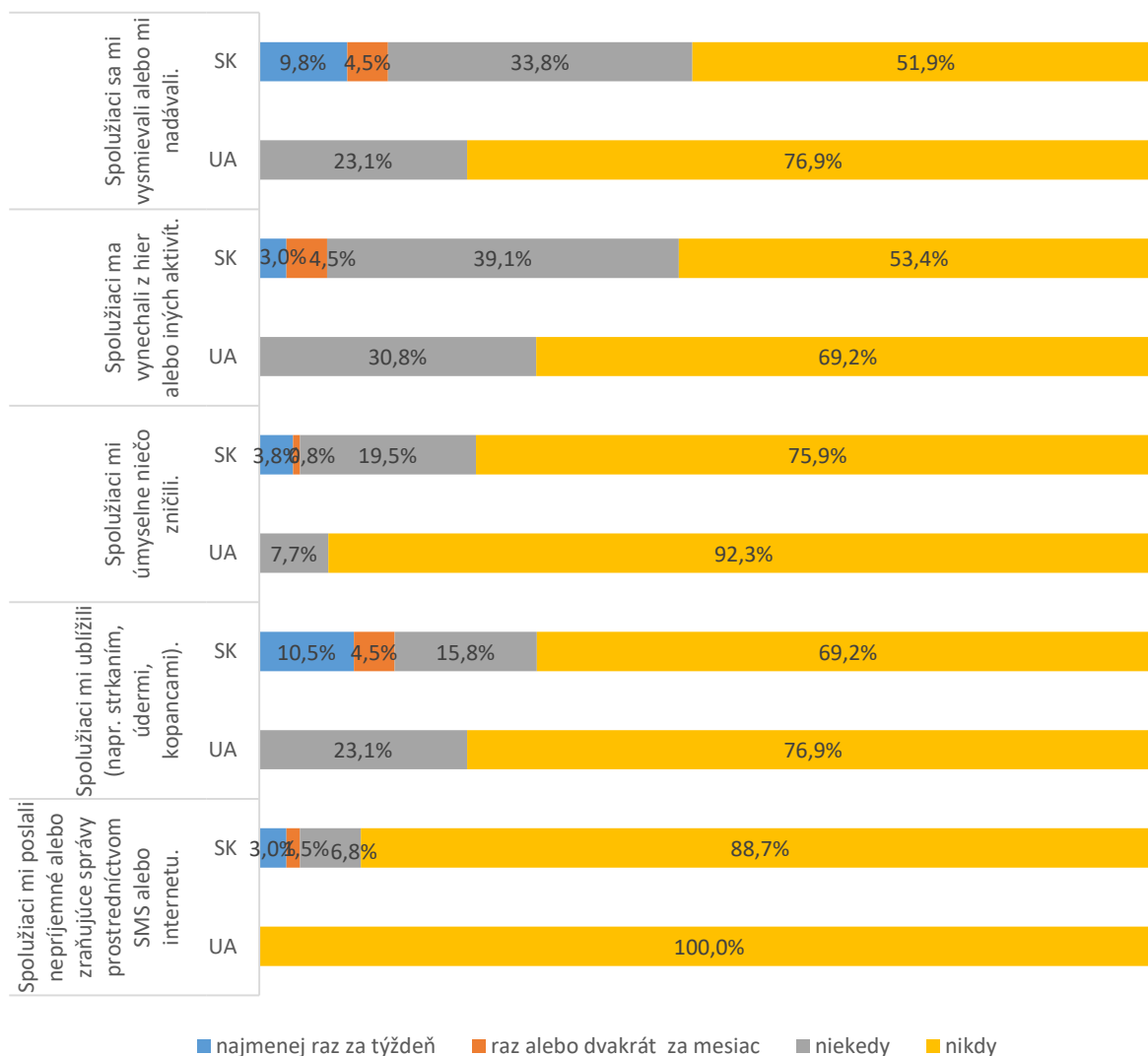
Graf 2 Spolupatričnosť žiakov ku škole

Podľa vyjadrenia riaditeľky školy a triednych učiteľov žiaci z Ukrajiny sa rýchlo začlenili do kolektívy triedy, vytvorili si dobré vzťahy s ostatnými žiakmi. V ŠKD pri spoločných aktivitách sa rešpektovali, vytvárali si priateľstvá. Škola nezaznamenala negatívne situácie, prejavy agresivity, šikanovania alebo iný prejav nenávisťi a intolerancie. Nedochoádzalo k vyčleňovaniu. Napriek tomu, niektorí ukrajinskí žiaci počas prestávok vyhľadávali kamarátov z Ukrajiny a niekedy dochádzalo medzi nimi k menším konfliktom.

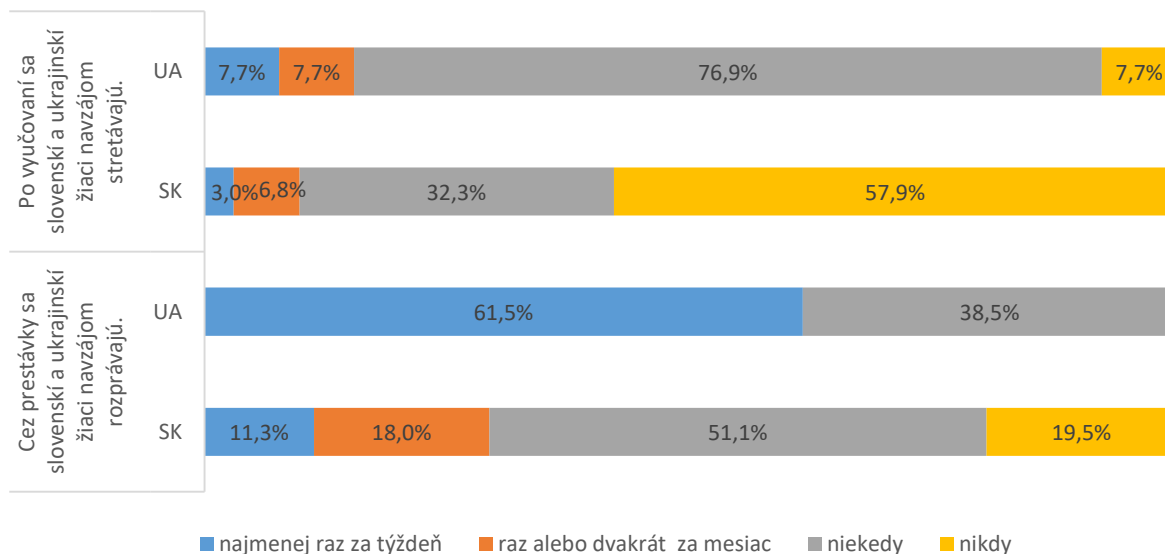
V dotazníku (Graf 3) žiaci odídenci uviedli, že považovali vzájomné vzťahy so spolužiakmi skôr za dobré (od 69,2 % - 92,3 %), s kyberšikanou nemali žiadnu skúsenosť (100 %) (Graf 3).

Graf 3 Vzťahy žiakov v škole

Z odpovedí žiakov odídencom na otázky v dotazníku o nadväzovaní vzájomných vzťahov medzi spolužiakmi na vyučovacích hodinách, počas prestávok a v čase mimo vyučovania vyplynulo, že cez prestávky sa navzájom (najmenej raz za týždeň) rozprávala niečo viac ako polovica žiakov z Ukrajiny so spolužiakmi zo Slovenska (61,5 %), čo ale v dotazníku nepotvrdili slovenskí žiaci (11,3 %). Približne tri štvrtiny žiakov odídencom (76,9 %) sa niekedy po vyučovaní stretávali so slovenskými žiakmi, ale viac ako polovica slovenských žiakov (57,9 %) uviedla, že sa nikdy po vyučovaní nestretávali (Graf 4).

Graf 4 Nadväzovanie kontaktov medzi žiakmi

Spolupráca školy so zákonnými zástupcami detí odídenčov napomáhala k plynulejšej adaptácii žiakov. Triedni učitelia sa stretávali s rodičmi na rodičovských združeniach, v čase konzultačných hodín alebo aj individuálne po dohode. Rodičia sa zaujímali o vzdelávanie svojich detí prostredníctvom EduPage, ktorý umožňoval preklad zasielaných správ do ukrajinského jazyka. Jazyková bariéra vo všeobecnosti nesťažovala komunikáciu, rodičia sa vedeli dohovoriť po slovensky. V ojedinelých prípadoch, na začiatku komunikácie, bol škole poskytnutý tlmočník z miestneho úradu.

Riaditeľka školy a triedni učitelia v rozhovore uviedli, že približne polovica ukrajinských žiakov sa po vyučovaní zúčastňovala online vzdelávania s učiteľmi z Ukrajiny.

Identifikácia potrieb školy pri vzdelávaní žiakov odídenčov

V závere riadeného rozhovoru riaditeľka školy a triedni učitelia poskytli školskej inšpekcii informácie o podpore na skvalitnenie začleňovania a edukácie žiakov odídenčov z Ukrajiny.

Najčastejšie sa opakujúce požiadavky na pomoc a podporu žiakov z Ukrajiny boli prítomnosť ďalšieho pedagogického zamestnanca ovládajúceho ukrajinský jazyk, tlmočníka na vyučovacej hodine, pedagogického asistenta ovládajúceho ukrajinský jazyk na dovysvetľovanie učiva v niektorých vyučovacích predmetoch a rozšírenie jazykových kurzov, ktoré žiaci na Ukrajine nemali.

Z hľadiska vybavenia učebnými materiálmi a didaktickými pomôckami by boli potrebné dvojjazyčné učebné materiály, učebnice a obrázkové slovníky v ukrajinskom jazyku, PC edukačné programy v ukrajinskom jazyku alebo s titulkami.

Učitelia by uvítali individuálnu špeciálno-pedagogickú a psychologickú podporu odborných zamestnancov pri začleňovaní žiakov odídenčov a pri riešení problémových situácií. Potrebné by bolo poradenstvo a pravidelná spolupráca s odbornými zamestnancami aspoň jedenkrát za štvrťrok. Niektorí učitelia by prijali intenzívny kurz slovenského jazyka pre žiakov odídenčov pred ich nástupom alebo po nástupe do školy ešte pred ich začlenením do tried. Privítali by dostatok metodických materiálov a metodík na vyučovanie vybraných predmetov a na hodnotenie žiakov cudzincov. Podľa názoru jednotlivých pedagogických zamestnancov by bolo vhodné zriadiť kmeňovú triedu len pre žiakov odídenčov alebo školu pre deti cudzincov, kde by sa žiaci učili jeden školský rok slovenský jazyk a až potom by sa integrovali do škôl a do

bežných tried. Prípadne zriadenie školy, kde by sa ukrajinskí žiaci vzdelávali podľa vzdelávacieho programu Ukrajiny. Potrebná by bola podpora v oblasti zvyšovania pedagogických zručností, vzdelávania v oblasti edukácie cudzincov, didaktiky predmetov pre cudzincov formou prezenčných školení v škole alebo dištančného – online školenia. Jedna triedna učiteľka vyjadrila svoj názor k nastaveniu kritérií k prijímaciemu konaniu na stredné školy pre žiakov z Ukrajiny - zohľadňovať jazykovú bariéru a pri duálnom vzdelávaní nevyraďovať žiakov z Ukrajiny z prijímacieho konania.

Riaditeľka školy by v súvislosti so vzdelávaním žiakov z Ukrajiny požadovala zvýšenú finančnú podporu na príplatky alebo odmeny pre učiteľov, ktorí učili ukrajinských žiakov a ďalšiu personálnu pomoc (učiteľa s aprobáciou ukrajinský jazyk). Pre žiakov viac oddychových zón v priestoroch školy na stretávanie sa počas prestávok a po vyučovaní a z materiálno-technického vybavenia audiovizuálne prostriedky.

2 ZÁVERY

Riaditeľka školy dodržiavala stanovené požiadavky na zaraďovanie žiakov odídencom do vzdelávacieho procesu, ktorých prijímala v spolupráci so zriaďovateľom. Prichádzajúcich žiakov začlenila do ročníkov primárneho a nižšieho stredného vzdelávania podľa veku, voľného miesta v triede a prítomnosti žiakov z Ukrajiny. Žiaci odídenci postupovali podľa učebných plánov príslušného ročníka s pridaním slovenčiny ako cudzieho jazyka a doučovania z vybraných predmetov podľa ich individuálnych potrieb. Škola mala vytvorené 2 skupiny jazykových kurzov pre žiakov 1. stupňa a 2 skupiny pre žiakov 2. stupňa, do ktorých boli zaradení všetci žiaci z Ukrajiny. Jazykovú bariéru žiakom odídencom pomáhali prekonávať učiteľia ovládajúci rusky jazyk, terénna pedagogička z Inklucetra hovoriaca ukrajinským jazykom a spolužiaci z Ukrajiny, ktorí boli na Slovensku už dlhšie. Väčšina učiteľov realizovala pedagogickú diagnostiku individuálne. Zisťovali úroveň ovládania slovenského jazyka, vedomostí a zručností v jednotlivých vyučovacích predmetoch a následne stanovili podporné opatrenia a pedagogické stratégie na prekonanie jazykových a edukačných bariér. Hodnotenie žiakov si upravil každý učiteľ samostatne, miera úpravy hodnotenia prihliadala na osobitosti jednotlivých žiakov (napr. ovládanie slovenského jazyka ap.). Škola žiakom odídencom poskytovala psychosociálnu podporu v ukrajinskom jazyku, realizovala preventívne programy zamerané na duševné zdravie a wellbeing v spolupráci so školským podporným tímom a zamestnancami z CPP. Žiaci odídenci sa rýchlo začlenili do kolektívu triedy, vytvorili si dobré vzťahy s ostatnými žiakmi. V dotazníku uviedli, že do školy chodili radi a že sa cítili v škole bezpečne. Škola nezaznamenala negatívne situácie, prejavy agresivity a šikanovania. Nedochoďovalo k vyčleňovaniu žiakov odídencom. Spolupráca školy so zákonnými zástupcami detí odídencom napomáhala k ich plynulejšej adaptácii. Rodičia sa zaujímali o vzdelávacie výsledky svojich detí, triedny učiteľ sa s nimi stretávali na rodičovských združeniach a v čase konzultačných hodín. Jazyková bariéra vo všeobecnosti nestávovala ich komunikáciu. Niektorí ukrajinskí žiaci sa doma po vyučovaní zúčastňovali online vzdelávania s učiteľmi z Ukrajiny. Ak by mala škola dostatok finančných prostriedkov, učiteľia by uvítali prítomnosť učiteľa a pedagogického asistenta ovládajúceho ukrajinský jazyk, tlmočníka na vyučovacej hodine, rozšírenie jazykových kurzov, učebné materiály v ukrajinskom jazyku, špeciálno-pedagogickú a psychologickú podporu podporného tímu pri začleňovaní žiakov odídencom a zabezpečenie vzdelávania zameraného na edukáciu žiakov cudzincov. Riaditeľka školy by finančné prostriedky použila na odmeny pre učiteľov, ktorí učili ukrajinských žiakov a na získanie učiteľa s aprobáciou ukrajinský jazyk. Pre žiakov by vytvorili viac oddychových zón v priestoroch školy na stretávanie sa počas prestávok a po vyučovaní.

Zamestnanci, ktorých sa príslušné inšpekčné zistenia týkajú, boli s výsledkami a závermi oboznámení.

OPATRENIA ŠTÁTNEJ ŠKOLSKEJ INŠPEKCIE

Na základe zistení a ich hodnotení uvedených v správe o výsledkoch školskej inšpekcie Štátna školská inšpekcia uplatňuje voči vedúcemu zamestnancovi kontrolovaného subjektu tieto opatrenia:

1. odporúča

- zapojiť žiakov odídencov do záujmových útvarov;
- poskytnúť vzdelávanie pedagogickým zamestnancom v problematike edukácie žiakov cudzincov;
- realizovať preventívne programy pre žiakov na posilnenie vzájomných vzťahov.

PÍ SOMNÉ MATERIÁLY POUŽITÉ PRI ŠKOLSKEJ INŠPEKCII:

1. zoznam žiakov školy;
2. rozvrhy hodín tried 2. stupňa;
3. rozvrhy hodín pedagogických zamestnancov;
4. evidencia žiakov odídencov;
5. zoznam pedagogických a odborných zamestnancov.

Správu o výsledkoch školskej inšpekcie vyhotovila:

školská inšpektorka: RNDr. Mária Šimková

Dňa: 17. 04. 2023

PREROKOVANIE SPRÁVY

Na prerokovaní správy o výsledkoch školskej inšpekcie sa zúčastnili:

a) za Štátnu školskú inšpekciu, Školské inšpekčné centrum Bratislava:
RNDr. Mária Šimková

b) za kontrolovaný subjekt zodpovedný vedúci zamestnanec:
Mgr. Alena Petáková

**Prerokovanie správy o výsledkoch školskej inšpekcie potvrdzujú dňa 03. 05. 2023
v Bratislave:**

a) za Štátnu školskú inšpekciu, Školské inšpekčné centrum Bratislava:

RNDr. Mária Šimková

.....

b) za kontrolovaný subjekt zodpovedný vedúci zamestnanec:

Mgr. Alena Petáková

.....

Vyjadrenie vedúceho zamestnanca kontrolovaného subjektu, ktorého sa zistenia týkajú
(vedúci zamestnanec môže zaslať písomné vyjadrenie k obsahu správy do 5 dní pracovných od prerokovania):

Mgr. Alena Petáková, riaditeľka školy

.....

Stanovisko školského inšpektora k vyjadreniu:

RNDr. Mária Šimková, školská inšpektorka

.....

Na vedomie

Úsek inšpekčnej činnosti